

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare.

2008-05-25

Regeringskansliet
Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Remissvar: Betänkande SOU 2007:89. Rovdjuren och deras förvaltning M2007/5207/Na

”Rovdjursetablering kan ibland motverka bevarandet av andra arter som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det gäller bl. a. i fäbodbruket. Rovdjurens närvaro kan försvåra arbetet med att hålla liv i utrotningshotade tamdjursraser liksom av sällsynta växtarter på betesängar som hålls öppna genom fäbodbruket. En stor del av det vi vill bevara genom naturvården är kulturmarker med höga biologiska värden. Naturvården måste kunna se och värdera helheten och undvika att isolera olika naturvårdsprojekt från varandra.”
SOU 2007:89, sidan 590

Sammanfattning

När vi globalt ser en växande marknad som behöver jordbrukets tjänster i form av mat, foder, fibrer, energi och ekosystemtjänster erbjuds helt nya möjligheter för vårt utmarksbete att återfå sitt tidigare värde och bli en av förutsättningarna för resurssnål, klimatsmart matproduktion. Åkermarken blir alltför värdefull för att användas till betesmark. Mulbetesrätten och ägofredslagen gäller, även om regelverket är gammalt. Rovdjurspolitiken skall inte tillåtas förhindra livskvaliteten i ett traditionellt och kulturbärande lokalsamhälle. Detta innebär också att fäbodbruket, som är en av grundpelarna i vårt svenska kulturarv måste kunna bedrivas i samklang med rovdjuren.

I Sverige är man stolt över att landets folkkultur och traditioner hålls levande och att Sverige bilden berikas genom att man vårdar sig om utmarksnäringar, som fäbodbruk och fritt skogsbete med gamla lantraser. Det grundläggande är att ansvaret är lika stort för att bevara en levande fäbodkultur som vitala rovdjursstammar. Betesdjur får inte vara bytesdjur. Lika fundamentalt är att staten skall ha hela ansvaret för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur. Skydd av tamdjur ska kunna förenas med ett Art- och habitatdirektiv, som medger att man beaktar ekonomiska, sociala eller kulturella behov och dess särdrag vid förvaltning av rovdjur. Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare föreslår ett fullskaleförsök för studier av inavelsdepression på varg. Föreningen vill också att en särskild del av rovdjursrelaterad forskning sker kring traditionella förhållningssätt till biologisk mångfald och hävdvunnen hantering av rovdjursproblem. Föreningen påpekar också att för somliga är skogen en

arbetsmiljö och att Arbetsmiljöverket uppfattar stora rovdjur som en risk, vilken kräver åtgärder.

Föreningen ser minst två skäl mot utredningens uppfattning om licensjakt. Dels det byråkratiska problemet som kan innebära svårigheter att anpassa jaktformen till EU:s snåriga regelverk. Dels att licensjakt är "blind" genom att jakten inte självklart sker på de individer som är mest störande med hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella faktorer.

Motförslaget är en ren förvaltningsjakt enligt ett system som tillämpas i Lettland och kräver ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en grupp förvaltningsjägare. En långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning av stammarna genom jakt, ökar förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen av rovdjurspolitiken.

Nöjesjakt på stora rovdjur kommer inte att förekomma. Föreningen vill att Viltskadecenter får en stärkt roll som samordnare i rovdjursförvaltningen. Besiktningsmän och förvaltningsjägare föreslås, för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap, vara anställda direkt vid Viltskadecenter. Koncentrationen gör att veterinär, juridisk och ekonomisk expertis ryms bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare är negativ till den förmenta information om rovdjursförvaltningen vars syfte är inte att informera utan att påverka. Innehållet är ofta ofullständigt och har brister i saklighet. Risken ligger i att propagandan uppfattas som saklig och positiv av de grupper som samtycker till innehållet. Föreningen vill att Rovdjurscentret De 5 Stora fungerar som samordnare av information från dessa centra och att det får i uppdrag att finna en fäbod där fäbodbrukarnas problem kan belysas. Samverkan med ett museum är önskvärd.

Beträffande rovdjursturism hävdar föreningen att rovdjursstammarna aldrig får bli så stora att jaktturism på stora rovdjur kan tillåtas och att ekoturism inte får urarta så att rovdjur genom åtling eller på annat sätt lockas att uppträda som oskygga turistattraktioner.

Allmänt

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att utredningen är gedigen och ambitiös. Vid genomgången har utgångspunkten varit att se hur bevarande av fäbodkultur och utveckling av fäbodbruk kan tillgodoses. Trots att fäbodbrukets existens kan hotas av de åtgärder som behövs för att säkra rovdjurens överlevnad, har föreningen uppfattningen att även Sverige ska ta sin del av ansvaret för att bevara rovdjur vars fortlevnad är hotad, alldeles som vi förväntar oss att åtgärder görs för att fäbodkulturens lokala samhällen skall kunna leva vidare och utveckla sina värden.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har följt debatten om naturvård och naturresurser och funnit att det ofta finns en tendens att tona ner betydelsen av människors delaktighet, tvärt emot vad som överenskomms vid FN:s stora miljökonferens i Rio 1992.

Frågan är varför fäbodbruket inte framhålls lika tydligt i utredningen som rennäringen, vilken tydligt särbehandlas, fastän den inte är sårbar på samma sätt som fäbodbruket. Vi bör kunna följa kraven i Konventionen om biologisk mångfald ifall det sker i en dialog, och i praktiken i en samförvaltning, mellan myndigheter och medborgare. Här har de regionala rovdjursgrupperna en viktig förmedlande uppgift. Det gäller såväl förebyggande åtgärder, ersättningar och beslut om jakt på skadegörande rovdjur som särskilda insatser för att trygga andra delar av den biologiska mångfald Konventionen behandlar.

Kapitel 2. Uppdraget

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar de riktlinjer för naturvårdsarbetet som kräver att biologisk mångfald och genetisk variation säkerställs. Tidigare beslut (1990) har bl. a. slagit fast att tamdjursskötselns intressen vid störningar av rovdjur skulle tillgodoses genom jaktlagens möjligheter till jakt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vet att den biologiska mångfald och genetiska variation i utmarker och skogar som i dag uppfattas som hotad till allra största delen är beroende av traditionell hävd för sin överlevnad. Utmarkens flertusenåriga skötsel som fodermark genom mulbete och slåtter har gett betingelser som markernas hävdgynnade och skötselberoende arter kräver.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill att den rovdjurspolitik som läggs fast är så utformad att den inte kan hota någon annan arts långsiktiga överlevnad.

Kapitel 3. Stora rovdjur och biologisk mångfald

3.1 Biologisk mångfald, stora rovdjur och svenska miljömål

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hyllar regeln att rovdjursförvaltning inte får ske vid sidan om övrigt miljömålsarbete.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill medverka till strävandet mot att vidareutveckla ekosystemens förmåga att klara av förändringar, vilket omfattar arters förmåga att utvecklas i samspel med sin omgivning.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar uppfattningen att försiktighetsprincipen ska vara vägledande i arbetet för biologisk mångfald.

3.2 Konventionen om biologisk mångfald

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar den lika värderingen av alla arters livsväv som en helhet i landskapet framför enskilt uppmärksammande av arter.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare är stolt över Konventionens artikel 8j m.fl. som uppmärksammar betydelsen av lokala samhällens traditionella bruk av biologisk mångfald. Fäbodkulturen är ett exempel.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare erkänner att rovdjur och klövvilt spelar en viss roll i skogsbetesekosystemen men att den är perifer. Markernas flertusenåriga skötsel genom mulbete och slåtter är vad som främst gett förutsättningarna för hävdbiotopernas skötselberoende arter.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att det är viktigare att erkänna människan som ekologisk faktor också i utmarkernas ekosystem än att integrera rovdjursförvaltningen med övrigt miljömålsarbete. Inget kan dock undvaras.

Föreningen hävdar att betesdjur inte får vara bytesdjur.

3.5 Predation, jakt och ekologisk funktion

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anför att uppfattningen om svenska ekosystem med ”naturliga funktioner” är en myt. Människor har alltid haft en reglerande roll såväl beträffande stora rovdjur som rörande vilda klövdjursstammar.

Föreningen delar uppfattningen att de stora rovdjuren, i länder som Sverige, inte kan få finnas i så stort antal att de får någon verklig effekt på de ekosystem där de kan accepteras.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser människan som toppredator i utmarkernas ekosystem sedan många generationer och anser att detta faktum måste erkännas om rovdjursförvaltningen ska bli realistisk.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare kan med ett villkor acceptera ”att rovdjursstammarna så långt möjligt tillåts växa och sprida sig samt att skadebilden i form av toleransnivåer ska vara vägledande för hur stammarna tillåts växa eller beskattas.” Föreningen ställer då villkoret att fäbodbrukarna och andra djurhållare skall definiera vad som avses med ”så långt möjligt” och ”skadebilden i form av toleransnivåer”

Kapitel 10. Rovdjursstammarnas utveckling

10.1 Inledning

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hävdar att Sveriges folk är stolta över att landets folkkultur och traditioner hålls levande och att Sverigebilden berikas genom att man vårdar sig om utmarksnäringar, som fäbodbruk och fritt skogsbete med gamla lantraser.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att rovdjursstammarnas utveckling måste ses i ett landskapsekologiskt eller biogeografiskt sammanhang. Varje biologisk population ska således ses i förhållande till övriga delar i det gemensamma livsrummet. Detta innebär att det handlar om stora domäner som Skandinavien, Fennoskandia och Sverige, Norge, Finland och Ryssland tillsammans.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare påstår, med denna bakgrund, att frågan om ekologisk livskraft inte med självklarhet är ett regionalt eller ens ett nationellt spørsmål.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare instämmer i att ett adaptivt – lärande – synsätt är viktigt vid tillämpningen av Konventionen om biologisk mångfald.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar att utredningen nämner att skydd av tamdjur kan förenas med Art- och habitatdirektivet, som medger att man även ska beakta landets ekonomiska, sociala eller kulturella behov och nationella särdrag.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hyllar utredningens åsikt att ett mål för förvaltningen är att minimera antalet konflikter.

Jfr 3.4.1

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare befarar att utredningen har underskattat komplexiteten i relationerna såväl mellan rovdjuren inbördes som mellan dem och deras bytesdjur – både vilda och tama.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare instämmer i att rovdjursforskningen varit snäv och förespråkar en mer sociologisk inriktning där relationer mellan rovdjur – människor – betesdjur – bytesdjur – etc. finns med.

10.3 Björn

Björn finns i stora delar av norra och centrala Sverige. Våren 2005 beräknades antalet individer vara 2 350-2 900. Bevarandestatusen är gynnsam.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser björnförekomst som en stor störningsfaktor vid fäbodbruk.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare saknar i utredningen den intressanta uppgiften att de skandinaviska björnforskarna har funnit att den svenska björnstammen består av två stammar, skilda sedan årtusenden. Detta har betydelse för rovdjursförvaltningen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare gillar Skandinaviska Björnprojektets skrift *Är björnen farlig?* Två uppgifter från denna behöver strykas under. *Jakt* gör björnen skygg. *Åtling* förstör björnens skygghet.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill även peka på att fäbodbruk med fritt skogsbete gynnar arter som myror och bär, vilka utgör mer än hälften av björnens totala energiintag. Detta är ett intrikat samband, som måste uppmärksammas och hanteras i det viktiga förvaltningsarbetet.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hyllar utredningens åsikt att ett mål för förvaltningen är att minimera antalet konflikter.

10.6 Varg

Vargen är den största arten i familjen hunddjur. Den har stor rörlighet och finns utbredd över hela norra halvklotet. De flesta vargarna i Sverige finns i Värmlands, Dalarnas, Örebro och Gävleborgs län. Vintern 2006/2007 beräknades den svensk/norska stammen till 136-170 vargar. Fruktbarheten är hög. Utredningen föreslår att invandring av varg ska underlättas för att hindra inavel. Varg i renskötselområdet ska dock begränsas till områden utanför renens åretruntmarker där den gör minst skada. En koncentration av vargstammen ska motverkas.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser vargtillväxten som största hotet från rovdjurspolitiken mot fäbodkulturen. Lösningen för vargens existens i Sverige beror på om det går att hitta en skötselmodell, som tar hänsyn till alla intressenter, i en långsiktigt hållbar överenskommelse.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare menar att eftersom fäbodkulturen är mer hotad än renskötseln måste också betydligt större hänsyn tas till fäbodbruket än som hittills skett. Föreningen har en tanke som kan motivera en skandinavisk vargpopulation. Den gäller inaveln och forskningsbehovet.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har erfarenhet att inavelsdepression är en risk för små populationer. Inavel kan slå på tillväxt, överlevnad och reproduktion. Det har framförts att i synnerhet små vargpopulationer är anpassade till inavel genom att inavelsdepressionens effekter har selekterats bort. Detta är omtvistat. Dock kan det i riktigt små populationer – som t.ex. den svenska vargpopulationen i början på 1980-talet – vara så av slumpskäl eller genom s.k. genetisk drift. Forskare ser dock en risk för utdöende på 10-20% de närmaste 100 åren, orsakad av just inavelsdepression. Detta innebär inte att vi vet att vargen i Sverige dör ut på grund av inavel, men att det finns en viss risk. Den risken kan konstateras eller avfärdas genom ett försök i full skala.

Genetiska aspekter (jfr 9; även 12)

Veterligen har ingen djurart dött ut av genetiska skäl. Dock är processen bakom arters utdöende dåligt känd. Insikten om låg genetisk variation är ofullständig även om flera populationer lyckats överleva problemfritt nästan utan mätbar genetisk variation.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare stöder Gävleborgs Fäbodförenings förslag att vargen ska ges möjlighet att utan genetiska manipulationer långsiktigt överleva i landet med de förutsättningar som finns. Hänsyn krävs då givetvis till rennäring, fäbodkultur och annan traditionell verksamhet i de antropogena ekosystem vargen nu är en del av. Beskattning av vargstammen ingår därför i förutsättningarna. Förvaltningsjakt måste av djurägare upplevas som ett reellt skydd.

Förslaget avser en bred forskning grundad på empiriska studier och inte på teoretiska räkneexempel. I forskningsprogrammet ska också finnas en sociologisk inriktning där relationer mellan rovdjur och människor finns med liksom observans av bytesdjurs reaktioner. Ett sådant försök i full skala torde av många, även skeptiska till varg, uppfattas som ett meningsfullt test på om det i dagens Sverige finns miljöer med sådan ekologisk livskraft att varg har förutsättningar att fortleva där och långsiktigt bilda livskraftiga bestånd. Det finns en risk att vargen, exempelvis i brist på genetiskt inflöde, inte har naturliga förutsättningar att långsiktigt överleva i landet. Den risken kan tas eftersom varg finns på större delen av norra halvklotet och för att arten som sådan inte är hotad. Den kunskap som vinnas är dessutom till

gagn för bevarande av biologisk mångfald, globalt sett. Den ger t.ex. insikt om vilka kriterier som krävs för underhåll av livskraftiga populationer. Kunskap som bl. a. kan användas för förbättrade analyser av vad som krävs för en långsiktigt livskraftig vargpopulation i världen.

Kapitel 11. Gynnsam bevarandestatus

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare inser att begreppet ”gynnsam bevarandestatus” har en stor formalistisk betydelse för bedömningen av i vilken utsträckning man kan göra avsteg från EU:s Art- och habitatdirektiv, vilket är centralt för unionens naturvårdsarbete.

Föreningen vill använda landskaps- och ekosystemtänkande när gynnsam bevarandestatus fixeras.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar att utredningen uppmärksammar att skydd av tamdjur kan förenas med Art- och habitatdirektivet, vilket också innebär att man ska beakta landets ekonomiska, sociala eller kulturella behov och nationella särdrag.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare registrerar också att undantag medges för att skydda flora och fauna. Detta aktualiseras då exempelvis biologiskt värdefulla betesbiotoper hotas av upphörd hävd när driften inte kan fortgå på grund av rovdjursstörningar, som t.ex. föröder företagets ekonomi.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hävdar att vid bedömning av för rovdjur lämpliga tänkbara livsmiljöer måste alla samhällsaspekter vägas in, exempelvis motstående biologiska, ekonomiska, etiska och sociala.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppfattar direktivet som främst relaterat till arter och i andra hand till nationer. Nationell och internationell solidaritet krävs för att ge generellt hotade arter gynnsam bevarandestatus. Föreningen tror att utredningen kan ge Sverige en stärkt grund för beredskap i detta avseende. Samma krav på insatser kan dock inte ställas vid varje tillfälle inom varje nation.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att insatser också kan ske genom stöd till nationer med bättre förutsättningar att hysa en hotad art än som finns i det egna landet.

Kapitel 12. Forskning

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tillstyrker att forskning och forskningsfinansiering kring rovdjuren ska ges en hög prioritet. Finansieringen bör förstärkas genom forskningsmedel från EU.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill påpeka att fäbodkulturen är en marginell företeelse i många avseenden; så ringa att den är hotad och bevarandevärd. Den kräver också en särskild del av forskningen inom fältet traditionellt bruk av biologisk mångfald och hävdvunnen hantering av rovdjursproblemen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare framhåller att det är aktiva brukare som direkt möter rovdjursproblemen. De känner sina djur och kan tolka deras beteende och även följa detta bakåt i tiden och ge anvisningar om vad i djurens uppträdande som kan indikera rovdjursstörningar. Sådan kunskap ska förmedlas och ingå som forskningsunderlag. (Jfr artikel 8j Konventionen om biologisk mångfald, CBD.)

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att forskning kring meningsfull inventering ska fördjupas. Principer för sårbarhetsanalyser i rovdjursförvaltningen och dess konsekvenser för övriga funktioner i samhället behöver utvecklas. Forskning kring det ömsesidiga beroendet mellan areella näringar, bytesdjur och rovdjur ska fördjupas.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare bedömer det lämpligt att skilja på forskning direkt kopplad till rovdjursförvaltning och övrig forskning om rovdjur. Vid bl. a. kostnadsuppföljning av förvaltningen är detta viktigt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare är glad att utredningen påpekar behovet av en forskning för rovdjursförvaltningen med mer av samhällsvetenskapligt och beteendevetenskapligt innehåll.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppfattar beteendevetenskaplig forskning som relaterad såväl till människor som till djur. Beträffande djur behövs förbättrad etologisk kunskap både rörande vilda och tama djur liksom i samspelet mellan dem. Betesdjurs reaktioner på rovdjursnärvaro är obestyrkta.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare bedömer granskningar av tamdjurs stress och annan ohälsa knuten till rovdjursstörningar minst lika angelägna som studier av stress hos rovdjur som sövs och förses med sändare.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser en fara i snäva forskningsfält, t.ex. rörande arter eller positioner (ståndpunkter). Forskning kring förhållanden och förbindelser samt irrationella faktorer är mer angelägen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hävdar att forskning om metoder att förebygga rovdjursstörningar ska prioriteras högt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare inser värdet av konfliktforskning men vill påpeka att konflikter enbart är symptom som inte kan elimineras utan att orsaker analyseras och neutraliseras. Satsa på tillitsforskning!

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill peka på behovet även av idéhistorisk forskning, t.ex. om hur och på vilka grunder uppfattningen etablerats om närvaro i Sverige av naturliga ekosystem och dess funktioner.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare föreslår att Viltskadecenters roll som initiativtagare och pådrivare av forskning stärks.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare förordar en kraftsamling till Mittuniversitet samt högskolorna i Karlstad, Dalarna och Gävle för samordnad forskning kring rovdjur, samhälle, utmarksnäringar och kulturbiologi.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker det är lämpligt att SLU och lämplig centrumfunktion där, får det övergripande ansvaret för samordningen och redovisningen av all forskning för rovdjursförvaltning.

Kapitel 13. Bernkonventionen, art- och habitatdirektivet – nationell lag

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare inser att EU:s Art- och habitatdirektiv är centralt för unionens naturvårdsarbete och har en stor formalistisk betydelse. Dock måste bestämmelserna tolkas i ljuset av intentionerna i andra i sammanhanget grundläggande internationella överenskommelser. Syftet måste med andra ord vara viktigare än den form som använts då det förmedlas.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker utredningen gjort en berömvärd analys av EU:s bevarandepolicy med föredömligt logiska slutsatser och sammanfattningar.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har tidigare uppehållit sig vid betydelsen av Konventionen om biologisk mångfald. Under mötet i Rio 1992 träffade världens länder även en överenskommelsen Agenda 21 där det (artikel 8.3) bland annat framförs att: "Det övergripande målet är att förbättra eller omstrukturera beslutsprocessen /--/ så att en bredare delaktighet från allmänheten garanteras".

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill även framhålla att det var i Agenda 21 som begreppet "uthållig utveckling" godtogs, det vill säga att mänskligheten ska bruka våra resurser utan att förbruka dem.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare betonar att artdirektivets övergripande syften och villkoret enligt artikel 2 p 3, "Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv ska ta hänsyn

till ekonomiska, sociala och kulturella behov och lokala särdrag” ska ses i ett sammanhang och mot den fond som tecknats ovan.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare önskar även framhålla överenskommelsen i EU att rapporteringen av arternas bevarandestatus enligt artikel 17 ska göras på ”biogeografisk nivå” så bedömningen kan avse kompletta biogeografiska regioner tvärs över EU.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill peka på att bevarandet inte endast är en fråga för EU utan att allt också måste ses i ett globalt sammanhang. ”Medlemsstaterna ska underlätta att gemenskapens uppgifter fullgörs” (EG-fördragets artikel 10).

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare finner skäl att citera Utredningen från sidan 379: ”Den enskildes rätt att skydda tamdjur från rovdjursangrepp genom enskild skydds jakt har lång tradition i Sverige och rätten omfattas av en bred opinion. Bruket att hålla djur på fritt bete, fäbodbruk, har också en mycket lång tradition i landet, och bland brukarna betonas naturligt nog behovet av att kunna skydda sina djur. Till bilden hör att det i fäbodbruket hålls flera utrotningshotade raser t.ex. fjällkor, rödkullor och äldre lantraser av får och getter, vilka precis som rovdjuren har ett skyddsanspråk.”

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar utredningens åsikt att det saknas anledning att inskränka den rätt till enskild skydds jakt som finns. Ett bärande skäl är att sådan sker i mycket liten omfattning, vilket föreningen kan bekräfta.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar däremot inte utredningens uppfattning om licensjakt. Det finns minst två skäl:

- Det byråkratiska problemet; det krävs en raffinerad argumentation för att få jaktformen att passa i direktivets snåriga regelverk.
- Den praktiska nyttan av jaktformen för hanteringen av rovdjursstörningar; licensjakt är ”blind” i så motto att den inte självklart sker på de individer som är mest störande med hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov.

Fäbodbruket har under en lång tid behandlat problemet och **Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare** ser en annan lämpligare lösning i ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en hårt reglerad ”förvaltningsjakt”. Enda undantag från en sådan förvaltningsjakt ska vara bruk av sådan ”enskild skydds jakt” som beskrivs ovan och polisens rätt (9 § JL) att avliva vilt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar utredningens uppfattning att rovdjursförvaltningen är långsiktig och att jakt kan ske även på arter som inte har ”gynnsam bevarandestatus” ifall det övergripande syftet är att nå sådan status och möjligheten till detta inte äventyras.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att identifierade skadegörande individer eller en grupp skadegörande individer av varg, som inte har gynnsam bevarandestatus och järv, som är på gränsen till att ha gynnsam bevarandestatus, ska kunna förvaltningsjagas och avlivas med stöd av fastställda förvaltningsplaner. ”Hetsjakt” kan diskuteras som alternativ för att framkalla skygga rovdjur.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare styrker sitt förslag om förvaltningsjakt genom att hänvisa till Lettlands förvaltningsplan för lodjur, som utredningen så föredömligt redovisar (sidan 358).

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser även att besiktningsmän och ”förvaltningsjägare”, för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap ska vara anställda direkt vid Viltskadecenter och arbeta med ett tydligt uttalat myndighetsansvar. Genom koncentrationen kan även veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador. Geografisk placering av tjänsteställe är av mer praktisk natur.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser också en samordning av kompetenser inom Viltskadecenter som en möjlighet till minskning av antalet tillfälligt anställda till mer omfattande fast anställning. Viltspårare och förvaltningsjägare kan t.ex. i vissa fall vara samma personer.

Kapitel 14. Illegal jakt

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare reagerar mot det generella påståendet är att den illegala jakten på rovdjur är omfattande. Här saknas grunderna för uppfattningen.

Föreningen vill framhålla att de studier som gjorts visar att tamdjursägare är ovanliga i sammanhang som rör illegal jakt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare reagerar mot förslaget om förbud för att medföra skjutvapen vid färd i terräng vilket skulle hindra tillämpning av den enskildes rätt att skydda tamdjur från rovdjursangrepp genom enskild skydds jakt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare konstaterar att jaktbrott också är brott och ska behandlas så. Att skilja på jaktbrotts grovhet beroende på omständigheter och syfte, som utredningen föreslår, är ett bra sätt att aktivt arbeta med attitydförändringar kring illegal jakt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare gör en jämförelse med förekomsten av illegal jakt på bäver innan och efter det att bäverjakten blev legaliserad och tror att samma tendens visar sig vid ökade möjligheter till legal jakt eller verkligt samordnad förvaltningsjakt på rovdjur. Den tysta acceptansen av illegal jakt på rovdjur visar på orimligheten att få gehör för lagar mot allmänhetens rättsuppfattning. Här krävs förnuft, ödmjukhet och tillmötesgående.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hävdar att en långsiktigt gynnsam utveckling för stora rovdjur i landet bara kan förverkligas i genuint samspel med folket, vilket förutsätter en förvaltning som är öppen och som sker i dialog med medborgarna. Beträffande fäbodbrukare kräver Konventionen om biologisk mångfald ett sådant samarbete.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tror att ett fast team av förvaltningsjägare har förutsättningar att vinna åtminstone fäbodbrukarnas förtroende; en väl planerad förvaltningsjakt kan ta mer nyanserad hänsyn till förekommande skador och olägenheter av rovdjur än enskild skydds jakt någonsin tillåter.

Kapitel 15. Legitimitet i rovdjursförvaltningen

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare stryker under det tillfredsställande i utredningens klagörande att staten har ansvaret för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur.

Ansvaret omfattar all förvaltning och således även ansvaret för olägenheter, som de stora rovdjurens orsakar. Detta ansvar måste tas. Förvaltningen blir genom detta också mer berättigad och acceptabel.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att kunskapsinhämtning och åtgärdsberedskap är viktiga för rovdjursförvaltningen. Kunskap, vetgirighet och handlingsförmåga är nyckelord.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare framhåller med särskild skärpa att det måste finnas ett förtroende för djurägare och andra brukare hos myndigheter. Det är de aktiva brukarna som direkt möter de problem rovdjurens orsakar. De känner sina djur och kan tolka deras beteende och även följa det bakåt i tiden och ge anvisningar om vad i djurens uppträdande som kan indikera rovdjursstörningar. Sådan kunskap måste förmedlas och ingå i förvaltningen. Kunskapen ger också möjlighet att skilja på beteenden orsakade av rovdjur eller av brister i djurhållningen. (Jfr art 8j CBD.)

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare understryker att djurhållare på inget sätt får göras ansvariga för den ohälsa och annat ohägn tamdjur kan drabbas av på grund av rovdjursförekomst i dess omgivning.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar inte helt utredningens uppfattning om samverkan och kompromisser. Detta beror på komplexa målbilder. Jämknings för att exempelvis nå fördelar såväl för bevarande av fäbodkulturen som för gynnsam bevarandestatus hos rovdjuren kan leda till att båda målen missas på grund av otillräckliga insatser i båda fallen. Tillit kan inte kommenderas utan måste förvärvas. Mål måste ha tydliga motiv ifall de ska vara eftersträvansvärda.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill påpeka att för somliga är skogen en arbetsmiljö och att Arbetsmiljöverket uppfattar stora rovdjur som en risk, vilken kräver åtgärder.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att det visar på förtroende om även grupper som uppfattas som skeptiska till den förda rovdjurspolitiken ges resurser att presentera sina argument i en genomarbetad och attraktiv form. Sådant stöd har tolkats som riktat till utvalda grupper med ”rätt” värdegrund.

Föreningen anser att medborgerlig medverkan i förvaltningen ska bidra med både beprövad vetenskap och fräscha kunskaper eller värderingar samt ge nya perspektiv på frågorna.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare menar att deltagande i förvaltningen, som tillgodoser denna med exempelvis lokal eller traditionell kunskap, inte kan förutsättas ske på ideell grund utan att denna kompetens måste värdesättas och ersättas på samma sätt som administratörer och konventionella forskare genom rimliga arvoden och kompensation för utlägg. Sådan uppskattning ger tilltro.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har uppfattningen att när utbyte av kunskap och information inte förmår lösa konflikter, t.ex. på grund av administrativa eller ekonomiska hinder måste frågorna föras vidare till politiska ställningstaganden.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att om en angelägen åtgärd inte kan lösas på grund av brist på resurser måste konsekvenserna tas genom politiska överväganden och inte överlåtas till tjänstemannabeslut som innebär en försämrad förvaltning. Sådant skapar inte förtroende eller tillit.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill gärna ha en regional förvaltning av rovdjur. Länsstyrelsens uppdrag är att samordna alla statens sakmyndigheters anvisningar. Detta medför fördelar. Tyvärr finns också risker.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har följt länsstyrelsernas förvaltningsarbete i ”fäbodlänen”. Det finns bl. a. exempel på negativ särbehandling av vissa personer som förefaller mycket svår att komma åt. En orsak till missförhållandet kan vara den närhet till brukarna som finns i ett län. En närhet som istället borde vara en tillgång i rovdjursförvaltningen. Regeltolkning kan också variera mellan länen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker sig också kunna iaktta ett mönster som anger en tendens att förhålla vissa beslut och ställningstaganden, som kan rubba rådande handläggningsmönster eller etablerade åsikter.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har tagit del av FD Serena Cinqes avhandling ”I vargens spår. Myndigheters handlingsutrymme i förvaltningen av varg”. Den är resultatet av ett flerårigt, gediget arbete vid Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS, vid Göteborgs universitet och styrker på ett skrämmande, men mycket sakligt och väl underbyggt sätt, vad som antytts härovan.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill som Gävleborgs Fäbodförening återropa Serena Cinqes avhandling som en del sitt remissvar. Om detta säger Serena till GFF: *Min avhandling är nu publicerad och de som vill läsa den kan göra det, men jag väljer att inte figurera i någon organisation. GFF får informera departementet om min avhandling men jag*

tar inte någon direkt ställning. Avhandlingen finns och resultaten kan gärna vävas in i processen som följer utredningen, om man nu vill det.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hoppas regeringen tar del av avhandlingen och låter dess viktiga budskap ingå i processen om legitimitet i rovdjursförvaltningen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har uppfattningen att närhet till den faktiska verkligheten är viktig för förtroende och tilltro i arbetet. Den institution inom förvaltningssektorn som bäst svarar mot det kriteriet i dag är Viltskadecenter. Detta faktum ska utnyttjas.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser vid en helt regionaliserad förvaltning en risk för skilda uppfattningar och olika policy när det gäller rovdjursproblem. I Viltskadecenters myndighetsuppdrag bör därför ingå att arbeta för likvärdiga bedömningar i alla län samt att både följa och styra förvaltningen av rovdjur så inga obefogade skillnader uppstår i länens sätt att sköta denna.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser även att besiktningsmän och ”förvaltningsjägare”, för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap ska vara anställda direkt vid Viltskadecenter och arbeta med ett tydligt uttalat myndighetsansvar. Genom koncentrationen kan även veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador. Geografisk placering av tjänsteställe är av mer praktisk natur.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare föreslår att rovdjursförvaltningen, med brett medborgardeltagande, utvärderas regelbundet (förslagsvis vartannat år) och att möjligheter till löpande förändringar är möjliga.

Kapitel 16. En utvecklad rovdjursförvaltning

16.1 Det offentliga åtagandet

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ställer sig helt bakom utredningens deklARATION att ansvaret för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur i allt väsentligt är ett ansvar för staten. Kostnadsansvaret omfattar både förvaltning och ersättning för de skador som de stora rovdjuren förorsakar.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att det är rovdjursförvaltningens ansvar att tydligt redovisa om statens ansvar inte gäller i någon situation utan istället försäkringstekniska lösningar krävs för att ge brukare skydd för boskap och annan djurhållning eller vid andra olägenheter som förvaltningen på grund av rovdjurspolitiken kan medföra. Saknas denna redovisning är staten ansvarig.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar att utredningen primärt hänvisar till Konventionen om biologisk mångfald. Detta är till fäbodkulturens fördel eftersom Konventionen är den urkund som särskilt lyfter fram kravet på positiv särbehandling av bl. a. fäbodkultur och fäbodbruk.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill, utan att misskreditera rovdjuren, varna för påståenden om att deras läge i toppen på näringspyramiden innebär att de därför utgör en viktig del i den biologiska mångfalden. Redan Carl von Linné konstaterade att dessa arter var de minst viktiga.

16.2 Adaptiv förvaltning

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ställer sig bakom förslaget att rovdjursförvaltningen ska vara adaptiv, dvs. lärande. Kunskapen om viltstammarnas utveckling måste således vila på historisk grund och förändringar i förvaltningen ska alltid vara möjliga på grund av gjorda erfarenheter.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att arbetet med rovdjurs- och förvaltningsplaner måste vara föremål för en ständig förbättring. Strävan ska vara att fortlöpande skaffa sig mer erfarenhet och kunskap om såväl rovdjur, som bytesdjur och framförallt utvärdera värdet av de förvaltningsåtgärder som skett. Ekosystemtänkande och landskapssyn måste vara grundläggande och målet att i planerna ta hänsyn till hur alla berörda arter och ekologiska faktorer agerar tillsammans. Syftet får inte förenklas till att landet ska hysa ett visst antal stora rovdjur i landet utan istället vara att nå en optimal mångfaldsnytta.

16.3 Struktur för rovdjursförvaltningen

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ställer sig till en del bakom utredningens förslag. Naturvårdsverkets, NV, nationella roll ska upprätthållas och vara tydlig.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser dock att Viltskadecenter, VSC, genom sin föreslagna myndighetsroll också ska få ett vidgat ansvar. Ett sådant steg är att svara för rovdjursförvaltningens metodutveckling.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har i kommentarerna till kapitel 13 framhållit behovet av ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner. De övergripande och samordnande momenten i arbetet bör vara ett ansvar för VSC, medan den utförande delen är regional och ansvaret för fastställande vilar på NV.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill peka på den oförutsägbara rörelse som en framtida regionreform kan innebära för förvaltningen och ser också här VSC som den faktor som genom ett ansvar för samordning över länsgränser kan ge den stabilitet som ett bra resultat kräver.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att VSC genom ett övergripande ansvar blir den myndighet som bäst kan bilda och upprätthålla de gemensamma ramverk, program, policy, normer och principer som krävs för en trovärdig och framgångsrik rovdjursförvaltning.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker det är lämpligt att rovdjursförvaltningens olika aktörer och deras ansvar i olika delar klargörs i en förordning.

16.4 Internationellt

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att ett internationellt samarbete är viktigt och att arternas bevarandestatus måste bedömas på biogeografisk nivå och avse kompletta biogeografiska regioner utan avseende på nationella gränser.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare bedömer en revidering av Art- och habitatdirektivet och Fågeldirektivet med hänsyn till våra förhållanden som angelägen. Artfixering är olycklig. Ekosystemtänkande och landskapssyn är basen för bevarande. Syftet måste vara det viktigaste vid utformningen av reviderade direktiv.

16.5 Regionalt inflytande

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har i kommentarerna till kapitel 15 framfört att föreningen gärna vill ha en regional förvaltning av rovdjur och att detta medför både fördelar och risker. I kapitel 13 och under avsnitt 16.3 kommenteras arbetet med förvaltningsplaner.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare förordar ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en hårt reglerad förvaltningsjakt kopplad till den förvaltning planerna anvisar. För de övergripande och samordnande momenten i det arbetet bör VSC ansvara.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att arbetet med rovdjurs- och förvaltningsplaner måste vara föremål för en ständig förbättring med syftet att nå en optimal mångfaldsnytta. Målet är att i planerna ta hänsyn till hur alla berörda arter och ekologiska faktorer agerar tillsammans. Ekosystemtänkande och landskapssyn måste vara grundläggande.

Arbetet bör samordnas i regioner som kan omfatta flera län. VSC ansvarar för detta. De förvaltningsplaner som görs ska fastställas nationellt av NV för att helheten ska uppnås. Därefter kan den operativa förvaltningen ske på länsnivå.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker även att besiktningsmän, för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap, ska vara anställda direkt vid VSC. Genom koncentrationen kan även veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador. Besiktningsmännens tjänsteställe är en funktionell fråga och kan anpassas till regionala behov.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tror att det är bra med täta utvärderingar av förvaltningsplanerna, inte minst för tillämpningen av den adaptiva förvaltningen. Även utvärdering av effekter av förebyggande åtgärder och utbetalda ersättningar är viktig.

16.5.1 Toleransnivåer

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare menar att toleransnivåer för rovdjur beror på förvaltningens förmåga och inte på antalet rovdjur som finns. Kravet på tolerans ska innebära att ingen drabbas av kostnader eller lidande på grund av rovdjurspolitiken. Det är de som kan drabbas som sätter nivån.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare håller före att genom god förvaltning med resurser för den tillsyn och de förebyggande åtgärder som politiken kräver bör rovdjursstörningar kunna bemästras. Ingen person eller något företag ska behöva tolerera att ekonomi, hälsa eller livsstil förändras negativt på grund av den beslutade politiken. Anförs finansiella argument mot denna uppfattning är politiken inte acceptabel.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att en långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning av stammarna genom jakt, ökar förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen av rovdjurspolitiken. I förvaltningsplaneringen ska man värdera behovet av förebyggande åtgärder och beståndsbeskattning genom förvaltningsjakt. Det ingår även att definiera vissa nyckelbegrepp som t.ex. ”problemdjur” (jfr utredningens sida 358, Lettlands förvaltningsplan).

16.6 Regionala rovdjursgrupper

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar utredningens kontakt med forskaren Serena Cinque vid Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS, vid Göteborgs universitet.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill dock understryka att forskningsresultaten tyvärr är relevanta mer än med avseende på systemet med regionala rovdjursgrupper och hoppas regeringen tar del av avhandlingen och låter dess viktiga budskap ingå i processen om legitimitet i hela rovdjursförvaltningen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill också korrigera en felaktig uppgift i utredningen: det är enbart i Gävleborg och Dalarna som representanter för fäbodbruket ingår i regionala rovdjursgrupper. I Värmland upplöstes gruppen så säterbrukareföreningens representanter kunde elimineras. I Jämtland har man undvikit att ta med någon representant. (Jämför art 8j CBD om godkännande och deltagande av innehavare av traditionella kunskaper.)

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att rovdjursgruppernas mandat och uppdrag ska vara tydligt. Ordföranderollen är viktig; ett system kan vara cirkulerande ordförandeskap men med fast sekreterare som har huvudansvar för dagordning. Medlemmarna bör representera grupper med verksamhet i länet.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare önskar att grupperna ska få större roll i förvaltningen, särskilt när förvaltningsplaner görs, och faktiska möjligheter att påverka förvaltningen till praktiska åtgärder även i övrigt. I detta ligger också ersättning för det arbete som förväntas av medlemmarna i gruppen. Staten har ansvaret för förvaltningen och även grupparbete är en av kostnaderna för stora rovdjur.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att länsstyrelserna bör kunna stärka kommunikationen genom att i större utsträckning diskutera övergripande beslut i förväg med rovdjursgruppen snarare än att först i efterhand informera om vilka beslut som tagits.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar utredningens uppfattning att i en mer integrerad viltförvaltning ska också ansvarsfördelningen mellan den regionala rovdjursgruppen och viltvårdsnämnden tydliggöras och samarbetet dem emellan stärkas.

16.7 Länsstyrelserna

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att länsstyrelserna huvudsakligen har operativt ansvar för rovdjursförvaltningen. Organisationen för förvaltningen bör ses över för att få enhetlighet mellan länen. Ett bättre resursutnyttjande kan nås genom att Viltskadecenter övertar ansvar och samordnar vissa övergripande förvaltningsavsnitt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att länsstyrelserna ska vara mottagare av regionala medel för rovdjursförvaltning och även ansöka om och fördela dessa. Till uppgiften hör även hanteringen av bidrags- och ersättningssystemet i samband med skador av vilt.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill peka på värdet av att länsstyrelserna är lyhörda för initiativ från de ideella organisationerna och exemplifierar med det av Gävleborgs Fäbodförenings år 2005 initierade arbete för förebyggande av rovdjursskador vid fäbodbruk. Rapport: Rovdjursskador och förvaltning av fäbodmiljöer.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare varnar för att ökat regionalt bestämmande över rovdjurspolitiken kan leda till tjänstemannastyre. En regional förvaltning av rovdjur kan ha både fördelar och risker.

16.8 Naturvårdsverket, NV

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att Naturvårdsverket ska ha nationell uppsikt över rovdjursförvaltningen med ansvar för politikens genomförande och säkerställande av nationell överblick, analyskapacitet, policy och fullgörande av internationella åtaganden på området. NV ska också arbeta med vägledning och samordning av länsstyrelsernas arbete och fastställa förvaltningsplaner.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att NV:s roll ska tydliggöras, särskilt rörande förhållandet till Viltskadecenter och länsstyrelserna.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare kan se brister i kvalitetssäkringen av de data som finns i databasen Rovdjursforum.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare kräver att all information som läggs in den nationella databasen Rovdjursforum ska återrapporteras till den som lämnat uppgiften eller som uppgiften kan beröra. Detta är viktigt ur såväl rättssäkerhetssynpunkt som för att uppgifternas riktighet ska kunna kontrolleras.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill att NV:s ansvar för Rovdjursforum även ska omfatta en del som är tillgänglig för allmänhet och media. Den norska Rovviltportalen kan vara förebild.

Rådet för rovdjursfrågor

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare menar att Rådet för rovdjursfrågor ska betjäna både NV och Viltskadecenter.

16.10 Viltskadecenter (16.11 SLU) (17.11)

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar utredningens åsikt att VSC tillgodoser viktiga funktioner i rovdjursförvaltningen; VSC är ett servicecenter för myndigheter, organisationer, enskilda företag och allmänheten och utför utbildning, support på databasen Rovdjursforum, policyarbete, metodutveckling, kompetensutveckling, inventeringskoordination, hantering av DNA-prov, utvärdering, statistikföring, sammanställning, information m.m.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppskattar att Viltskadecenters status stärks genom att det får en myndighetsuppgift. Det är viktigt att VSC kan hävda sin integritet samtidigt som relationen såväl till NV som till länsstyrelserna måste vara tät och förtroendefull. Instruktion och arbetsordning för VSC måste vara tydlig så ingen tvekan råder kring uppgiften.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att den geografiska placeringen av VSC, nära Grimsö forskningsstation, är viktig.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare uppfattar VSC som en av de få institutioner inom rovdjursförvaltningen som har ett stort förtroende hos berörda näringar och näringsidkare. Detta kapital får inte förödas genom okänslig hantering av statusförändringen utan istället nyttiggöras. Här spelar den särskilda styrelse, som föreslås, en viktig roll.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare menar att Rådet för rovdjursfrågor ska betjäna både NV och VSC.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare kan se meningen med ett råd för rovdjursinventeringar och att VSC leder detta. Det är positivt att samordna och likrikta inventeringsarbetet. Det kan bidra till en mer effektiv inventering med bättre kvalitet. Inventeringsresultaten blir jämförbara och samarbetet mellan länen underlättas. Den operativa ledningen och planeringen bör fortfarande ske på länsnivå.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare stödjer Gävleborgs Fäbodförenings strävan att föra fram VSC som lämplig aktör i nya sammanhang. Här ges en översikt.

- GFF har uppfattningen att närhet till en faktisk verklighet är viktig för förtroende och tilltro. Den institution inom förvaltningssektorn som bäst svarar mot det kriteriet är VSC. Därför ska i VSC:s uppgift ingå att arbeta för likvärdiga bedömningar i alla län samt följa och styra rovdjursförvaltningen så inga obefogade skillnader uppstår i länens förvaltning.
- GFF hävdar att VSC är den som bäst kan bilda och upprätthålla de gemensamma ramverk, program, policy, normer och principer som krävs för en trovärdig och framgångsrik rovdjursförvaltning.
- GFF förespråkar VSC som ansvarig för rovdjursförvaltningens metodutveckling.
- GFF föreslår att VSC får en stärkt uppgift som initiativtagare och pådrivare av forskning.
- GFF anser att arbetet med rovdjurs- och förvaltningsplaner ständigt måste utvecklas. Planeringen bör omfatta flera län och samordnas av VSC. Fastställelse görs av NV och den operativa förvaltningen sker på länsnivå.
- GFF rekommenderar ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner. För de övergripande och samordnande momenten i det arbetet bör VSC ansvara.
- GFF förordar en hårt reglerad förvaltningsjakt som ersätter det föreslagna systemet med licensjakt. Skadegörande rovdjur ska kunna jagas och avlivas med stöd av fastställda förvaltningsplaner. Förvaltningsjakt ska ske av specialister anställda direkt vid VSC och med ett tydligt uttalat myndighetsansvar.
- GFF anser att även besiktningsmän, för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap, ska vara anställda vid VSC. Genom koncentrationen kan även veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas bland besiktningspersonalen.
- GFF menar att de övergripande och samordnande momenten i arbetet för ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner är ett ansvar för VSC, medan den utförande delen är regional och ansvaret för fastställande vilar på NV.

- GFF har pekat på den oförutsägbara lägesförändring som en framtida regionreform kan innebära för förvaltningen och ser VSC som den faktor vilken genom ett ansvar för samordning över länsgränser kan ge den stabilitet som krävs för ett bra resultat.
- GFF anser att resurser kan användas bättre om VSC övertar ansvaret och samordnar vissa övergripande förvaltningsavsnitt medan länsstyrelserna huvudsakligen har operativt ansvar för rovdjursförvaltningen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare delar utredningens uppfattning att VSC även fortsatt ska ha nyckelrollen vid leverans av fakta från rovdjursinventeringar, skadebilder där rovdjur är med och förebyggande åtgärder samt för kunskapsförmedling och utbildning inom myndigheter och för tamdjursägare. En vidgning av uppdraget till renkötselområdet är logisk.

Kapitel 17. Viltskador på tamdjur

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill framhålla att viltskador inte enbart handlar om död och blodiga blessyrer. Oron kan vara stor men sällan för angrepp på en själv och barn, på tamdjur eller för tillgången på vilt. Vi vet att oron i de flesta fall kretsar till hur man fysiskt, psykiskt och ekonomiskt skall orka med en brukningsform där enbart förekomsten av rovdjur medför ständig stress och merarbete utan tillräcklig kompensation för dessa indirekta skador.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vet att jordbruk med fäbodrift är en verksamhet med dålig likviditet. Men brukarna är stolta över att sköta ett kulturarv och över att bevara levande traditioner. Vi är hedrade av att vara uppmärksammade vid FN:s miljökonferenser. Vi försöker nyttja vår särställning genom att kommersialisera kulturarvet och sälja traditionella produkter eller upplevelser.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har tagit del av många besvikelser grundade på närvaro av rovdjur. Djuromsorgen har tvingats ta tid som skulle ha ägnats åt tillverkning av fäbodprodukter eller guidning av turister. Livsmedelshygienen tillåter inga avbrott i tillverkningen. Turistbussar har tider på andra ställen att passa. Skolbarnsföräldrar kräver trygghet för barn i björn- och vargskog.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare kräver att utredningens deklaration att alla kostnader för stora rovdjur ska bäras av staten verkligen får substans. Kostnadsansvaret måste omfatta både förvaltning och ersättning för alla typer av skador som de stora rovdjuren förorsakar.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare är övertygad om att en tillsyn som kan eliminera utläggning av åtlar, deponering av slaktrester, kadaver och gammal frukt betydligt skulle minska en del problem.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tycker att personal som arbetar med rovdjursproblem ska ha kunskap även om tamdjur och veta hur de skall hantera olika problem med djur och dess ägare när de kommer till en plats med angrepp eller störning.

Allmänbildning är viktigare än specialistkompetens för att skapa förtroende, och det behövs. När djur är skadade kan ägaren vara mycket stressad.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att bevisbördan ska ligga på besiktningsmännen, så att det är de som måste visa ifall det inte är rovdjur som skapar bekymmer, istället för som nu kräva att djurägaren ska bevisa att det är fråga om rovdjursproblem. Det är ett allt för svårt jobb att hitta spår efter rovdjur sommartid för en djurägare, som inte har tid över för att leta på grund av allt annat arbete som måste utföras.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tror att det vid besiktningar av tamdjur kan vara fördelaktigt ifall en veterinär kan bidra med kunskaper om tamdjurens hälsförhållanden osv.

Distriktsveterinärerna är tjänstemän vid en myndighet, men ändå ofta bekanta med både tamdjur och djurhållare.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser ett problem i att akutåtgärder vid rovdjursstörningar inte följs upp med insatser som ger permanenta lösningar.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har också sett en tendens till att generalisera eller rutinlägga satsningarna som görs i samband med rovdjurstillbud. Här fordras såväl konsekventa uppföljningar som kreativitet.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare noterar att stängsel ses som en universallösning. Men, för företag som har djur på fritt skogsbete kan stängsel bara vara en akut lösning. Driftsformen är viktig att bevara eftersom den är den enda som kan bibehålla de utomordentligt värdefulla skogsbetesekosystemen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vet att rovdjursproblemen är så nya att ingen inser hela vidden av sekundära skador.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill uppmärksamma att när det gäller sekundära skador måste ersättning kunna utgå även om skadornas effekter inte kan iakttas och dokumenteras omedelbart, så som vid ett blodigt angrepp. Här fordras förtroende för brukaren.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare ser ett värde i att resurserna för förebyggande insatser även i fortsättningen används för att minska enskilda brukares risk för angrepp. Kraven på insatser måste rättas efter verksamhetens art och tradition samt även anpassad till andra biologiska värden än rovdjur. Kostnadsberäkningar måste grundas på faktiska förhållanden och inte på schabloner.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser det som utmanande att hävda att målet för förebyggande åtgärder inte är att få bort varje angrepp på tamdjur, eftersom detta kostar orimligt mycket pengar. Målet måste alltid vara att på bästa sätt kompensera fullt ut för varje skada rovdjurens orsakar.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare rekommenderar en stor tilltro till brukarna när ersättningsfrågor diskuteras. Ett sådant förtroende är inte minst viktigt för att öka acceptansen för rovdjurspolitiken.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att alla beslut som förvaltningsmyndighet fattar ska vara möjliga att överklaga.

17.1.7

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare informerar om att den arbetsgrupp inom VSC som enligt utredningen arbetat med förslag till dokumentation och ersättningsnivåer för indirekta skador slutfört sitt arbete under 2008 och att detta är föremål för en remiss, som ska vara besvarad den 13 juni 2008.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill uppmärksamma att materialet ska beaktas vid utredningens slutbehandling.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare vill också uppmärksamma frågesvar i riksdagen där jordbruksministern hänvisar till behandlingen av förslagen i betänkandet SOU 2007:89:

Kapitel 20. Jakt som metod för beståndsskattning (se 16.5)

Jakt har sedan urminnes tider varit en del av människors vardag. Ursprungligen var jakt en förutsättning för överlevnad...

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare konstaterar att det finns ett behov av att se över jaktlagsstiftningen och anpassa denna till rovdjursförvaltningen.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare konstaterar att höga krav måste ställas på de jägare som ska jaga stora rovdjur, inte minst björn. Även kvaliteten vid eftersök måste bli bättre.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare konstaterar att allmän jakt på stora rovdjur är olämplig

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare konstaterar att särskilda jägare inom rovdjursförvaltningen behövs!

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare hävdar att när rovdjursstammarna är vitala, ska ingen ytterligare tillväxt tolereras.

Kapitel 21. Rovdjursturism

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare stödjer Gävleborgs Fäbodförenings genomtänkta linje för sin rovdjurspolitik. Den bygger på Konventionen om biologisk mångfald och föreningens yttrande över förra Rovdjursutredningen. Bland annat innebär den ställningstaganden som ”Rovdjursstammarna får aldrig bli så stora att jaktturism på stora rovdjur kan tillåtas” och ”Ekoturism får inte urarta så att rovdjur genom åtling eller på annat sätt lockas att uppträda som oskygga turistattraktioner.”

Gävleborgs Fäbodförening gör även en etisk bedömning. Motivet i policydokumentet är att kommersialisering av rovdjursförvaltningen i hög grad är olämplig. När möjligheterna för jaktturism finns är målet för rovdjurspolitiken också nått. Stammarna skall då bibehållas på den nivån genom förvaltningsjakt och en sund rovdjursförvaltning i övrigt. All slags åtling och motsvarande skall vara förbjuden. (Jfr 10.2 Kungsörn.)

Kapitel 23. Intäkter och kostnader

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare förutsätter att rovdjurspolitiken enligt utredningens uppfattning helt kommer att bära sina egna kostnader. Det vill säga att den genomförs helt med statsmedel och att inga befolkningsgrupper kommer att få bära större bördor på grund av politiken än andra.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare har uppfattningen att det är kostnadseffektivt att driva en rovdjursförvaltning som grundas på ett förtroendefullt samarbete med de grupper som är närmast berörda av landets stora rovdjur.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare tror att bred information som ger tillgång till fakta som kan bilda grund för en saklig debatt och underlag för egna åsikter bidrar till en smidigare förvaltning och låga kostnader.

Kapitel 25. Författningsförslag

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare instämmer i att författningarna kring jakten behöver ses över.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare anser att jakttid på björn behöver anpassas till fäbodbruk, så att jakt inte får ske förrän man bufört djuren hem. Jakt kan förvärra en del störningar. Dessutom finns skäl att anpassa jakttiderna till säsongen för bärplockning.

Remisshantering

Remissvaret har förberetts av en arbetsgrupp inom Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare . Denna har haft såväl interna som externa kontakter för att inhämta uppgifter och erfarenheter. Delar av gruppen har närvarit bl. a. på Vargsymposiet i Vålådalen, vid Serena Cinques föreläsning på Högskolan Dalarna, vid möte med utredaren Åke Pettersson i Mora, vid fäboddagen i Messlingen och ett rovdjursmöte i Sveg. Tre särskilda möten har hållits. Remissen har även diskuterats i Nationella Rovdjursrådet. Synpunkterna har sammanställts av föreningens arbetsgrupp.

Riksföreningen Sveriges Fäbodbrukare

Inger Jonsson
Ordförande

Margareta Kristoffersson
Kontakt för rovdjursfrågor